

Projekt byl realizován za finanční podpory Úřadu vlády České republiky, hlavního města Prahy a Bader Philanthropies, Inc. Děkujeme organizaci Romano džaniben, z. s., za souhlas zařadit do sbírky povídku Gejzy Demetera a v přepracované formě povídku Věry Horváthové Duždové.

Texts © Patrik Banga, Lubomír Čipčala,
Eva Danišová, Gejza Demeter, Věra Horváthová Duždová,
Rena Horvátová, Martin Kanaloš, Iveta Kokyová,
Stanislava Ondová, Květoslava Podhradská,
Maria Siváková, Michal Šamko
Illustrations © Tereza Šiklová
© KHER, z. s., 2021
ISBN 978-80-87780-27-5

DRSNĚ DEVADESÁTÁ V POVÍDKÁCH ROMŮ

GEJZA DEMETER ČUKČOVO VELKÉ NEŠTĚSTÍ

Čukča přijel do našeho městečka v roce 1979. S manželkou a třemi dětmi se ubytoval u svých příbuzných a začal pracovat v místní továrně. Dokud bydlel u rodiny, byl s každým zadobře, nikomu nic nezaviděl a s každým by se podělil o poslední kůrku chleba. Děti chodily nejen do školy, ale i do družiny. Všechno se však změnilo, když Čukča dostal byt.

Najednou se stal svým vlastním pánem a všichni museli dělat to, co on přikázal. Děti sice dál chodily do školy, ale o družině už se jim ani nesnilo. Když přišly ze školy domů, musely se činit v domácnosti. Ženu poslal do práce, a aby měli víc peněz, on sám ještě chodil na melouchy. Začal škudlit. Dobré vlastnosti, kterými dříve oplýval, se vytratily. Jejich místo zaujaly závist, chamtivost a neskonale pýcha. Ani ne za rok si byt zařídil tak, že když po něm prováděl své známé, jenom valili oči.

Asi rok před tím, než Čukča umřel, jsem si zlomil nohu, a tak jsem trčel doma. Manželka s dcerou odjely na festival až někam k Náchodu a snad i pro to, že to bylo zdarma, odjela tam i Čukčova žena Buda s jejich dětmi. Domů se měly vrátit až kolem šesté nebo sedmé hodiny. Nemohl jsem nic dělat, a tak jsem si vzpomněl na Čukču, že je taky doma sám a že bych k němu mohl zajít, dovědět se pravdu o tom, co o něm tvrdí ostatní Romové. Slyšel jsem, že je tak lakomý, že ani dětem nedává pořádně najíst. Ale jak to udělat, aby se neurazil? Ještě nikdy jsem u něj nebyl a on sám věděl, že nikam nechodím. No, zkusím to. Poprosím ho, jestli by mi neskočil pro pivo, když mám tu nohu v sádře, a pak se zařídím podle okolností. Bydlel jen o patro níž, a tak jsem si říkal, že když se urazí, vrátím se zase domů. Trochu jsem se oblékl, sjel dolů výtahem a zazvonil u Čukčových dveří.

Když otevřel, velmi se podivil, že mě vidí: „Bože, stal se zázrak! Ty jdeš ke mně? Jsi to opravdu ty?“

„No opravdu, jsem to já. Jdu tě poprosit, jestli bys mi nezašel pro pivo, já s tou hnátou,“ ukázal jsem na nohu, „bych tam nedošel.“

„To víš, že ti pro něj skočím. Ale nestůj ve dveřích, pojd' dál a sedni si do křesla! Páni, já tomu pořád nevěřím; sedíš u mě doma! Ty, který nikdy nikam nechodíš, a přijdeš zrovna ke mně!“

„Prosím tě, už toho nech, nerozmazávej to. Vezmi si peníze,“ dal jsem mu třicet korun, „a už jdi.“

„Peníze si schovej, pivo koupím já, jsi můj host.“

„Tak dobře, ale já přinesu klobásy, přivezl jsem je až z Francie.“

„Přines. K pivu budou dobré.“ Vzal džbán a odešel. Já šel zatím domů.

Doma jsem vzal asi kilo klobás, pár kapií a flašku nakládaných pálivých okurek. Protože hospoda, kam šel pro pivo, nebyla daleko, vrátili jsme se téměř současně. Já se rozvaloval v křesle a Čukča všechno připravil, prostřel stůl, nalil pivo do sklenic a přisedl si ke mně.

„Zatím jez a pij. Potom ti ukážu celý byt, ještě jsi ho neviděl.“

„Výborně, na to jsem moc zvědavý.“

Zhruba po třetím pivu mi ukázal byt a jako každému ani mně nezapomněl zdůraznit, kolik ho co stálo. Když mi s velkou pýchou předváděl nový počítač, už jsem to nevydržel a zeptal jsem se ho:

„A co teď budete jíst, když jsi skoro všechny peníze utratil za počítač?“

„Ty chceš vědět, co budeme jíst? S jiným bych vyrazil dveře, ale že jsi to ty, všechno ti ukážu.“

„Ale ne, to nemusíš,“ polekal jsem se, že mi jednu ubalí. „To já jenom, že jsi dal dvanáct tisíc za počítač, a jak jsi sám řekl, se ženou jste brali jen čtrnáct. Tak si myslím, že ty zbylé dva tisíce

jsou pro osmičlennou rodinu hodně málo. My jsme jenom tři, a za jídlo utratíme šest tisíc měsíčně.“

„Jenomže ty — nezlob se na mě — ale ty bereš takových peněz, a všechno to projíte. Každý rok jedete na drahou dovolenou, a už patnáct let bydlíš v garsonce vybavené starým nábytkem.“

„Já nový nechci.“

„Já mít tolik peněz co ty, ukázal bych Romům něco takového, že by čuměli jak bulíci. Jako nedávno Pipin! Ukázal jsem mu počítač a on se zeptal, proč jsem si koupil ještě jednu televizi. A pak mě tak rozčílil, že jsem ho vyhodil.“

„A proč prosím tě?“

„Víš, co mi ten trouba řekl?“

„Jak to mám vědět, já u toho nebyl.“

„Povídá, že jestli nechci jít do vězení, ať tý zlodějiny nechám, že lidi prý nejsou hloupí a můžou mě udat.“

„Nekecej! To ti fakt řekl? A co ty na to?“

„Nic! Vyhodil jsem ho. Ale abysme to nezamluvili, pojd' a podívej se na všechno sám.“

Vzal mě pod paží a odvedl mě ke špajzu. Z kapsy vytáhl klíč, odemknul a šel rovnou k mrazáku. Otevřel ho a začal ukazovat, co tam má.

„Tak se dívej! Tady mám pětadvacet kuřat, deset kilo bůčku a čtyřicet mikroteňáků se zamraženými hotovkama. To jsou moje svačiny, obědy a večeře v práci. A ještě si utrhuju od huby a každý týden dám jedno nebo dvě kuřata dětem. A tady,“ otevřel ledničku, „tady je deset kilo kyselého zelí na halušky, dvacet kostek sádla, deset lahví oleje, tvaroh, paštiky a nějaké drobnosti a dvě kila mletého masa na neděli.“

Na poličkách ve špajzu byla cibule, česnek, mrkev, petržel, všelijaké polévky, pět kilo cukru, dvacet kilo mouky a na zemi stálo pět pytlů brambor.

IVETA KOKYOVÁ CHCI OBOJÍ

Dítě

Matka čeká čtvrté dítě – mě. Rozhoduje se, zda půjde na interrupci. Probírala to s otcem. Je rozhodnuto, ona další dítě nechce, otec jí jen tak přitakal.

Nastal osudný den, maminka odjela do nemocnice, kde ji začali připravovat na zákrok. Otec je mezitím doma neklidný, myšlenky mu splašeně víří hlavou. Vtom mu to dojde: „To nesmím dopustit!“ Obléká se a vyráží do nemocnice.

Maminka už leží na sále připravena k odebrání nevinného života. Přichází anesteziolog, chystá se ji uspat. Na chodbě gynekologického oddělení otec osloví sestřičku, shání se po své manželce. „Je právě na sále.“ Otec se čím dál hlasitěji dožaduje své ženy. Přichází doktor a vysvětluje mu, že do operační místnosti vstoupit nesmí. Otec to však nechce vzdát a začne volat:

„Veron, jestli to dítě dáš pryč, tak mně nechod' na oči. Nebudu s tebou žít!“ Když to matka uslyšela, vytrhla se lékařům a téměř polonahá, bez svých osobních věcí, utekla z nemocnice. Tak mi tatínek dal největší dar pod sluncem, daroval mi život.

Nemocnice

V létě ve dvaasedmdesátém mi bylo šest měsíců. Tehdy jsem onemocněla černým kašlem a hospitalizovali mě v jičínské nemocnici. Doma zůstali ještě další tři sourozenci, kteří potřebovali matčinu péči. Otec většinou nebyl doma, proto

za mnou máma nemohla na dětské oddělení moc často chodit na návštěvu. Neměla nikoho, kdo by jí děti pohlídal. Lékař tedy napsal do zprávy sociálním pracovnícím, že o mě matka nejeví zájem, a navrhl, abych byla umístěna do kojeneckého ústavu.

Maminka pak obdržela dopis, ve kterém stálo, že tam budu převezena. Když to přečetla otci, ani minutu neváhal, nastartoval svůj zelený motocykl a z Hořic jeli s maminkou pětadvacet kilometrů do nemocnice. Nechali si zavolat primáře a prý jak je možné, že jim chtějí vzít dítě? Primář jim vysvětloval, že když rodiče málo navštěvují své děti, mají za to, že o ně nestojí. Tatínek mu na to rozčíleně řekl:

„Ty si myslíš, že mi dáš moji dcerku do ústavu?“ a vytasil na něj nůž. Primář se vyděsil. Matka mě tiskla v náruči a prosila otce, aby mu neubližoval. Pak nasedli na motorku, mě dali mezi sebe a jeli jsme domů. Primář potom otce zažaloval a ten dostal podmíněný trest. Mě tím ale podruhé zachránil.

Banány

Za komunismu nebyly k sehnání banány. Tenkrát to bylo vzácné zboží, ale tatínek měl všude známé a uměl si poradit i s tímhle. Když mi byly dva roky, milovala jsem banány snad ze všeho nejvíc. Tatínek se na mě moc rád díval, když jsem si na nich pochutnávala.

Vždycky, když jsem slyšela, že přichází domů, postavila jsem se mezi dveře a hned se ptala: „Tati, máš banány?“ A on na to:

„To víš, že mám, pro tebe vždycky.“ A já se natěšeně usmívala. Pak došlo na rozdělování — sourozenci dostali každý po jednom banánu a mně dal celé kilo.

Ti se na tatínka hněvali. „Jak to, že ona jich má tolik, a my jen jeden?“

„Protože ona je má nejraději, a když je jí, je na ni krásný pohled,“ odpověděl.

Pouť

„Kde jsou všichni?“ ptám se tatínka.

„Jeli na pouť do Miletína.“

„Jak to? Vždyť jsem chtěla jet s nimi!“

Jednou do roka se čtrnáct dní po pouti v Hořicích koná jedna v Miletíně. Jako osmileté dítě jsem si takovou událost nechtěla nechat ujít, přišla jsem to léto už o tu v Hořicích.

Zklamání z toho, že se mí sourozenci vydali na pouť beze mě, mi přivodilo hysterický záchvat. Praštila jsem sebou o zem, začala kopat nohama a šíleně brečet. Když mě tak tatínek viděl, neváhal a pro svůj i můj klid mě posadil na motorku a vyrazili jsme do Miletína. Vzali jsme to zkratkou přes Boháňku. Táta mě na motorce vozil jen zřídkakdy, nebyla jsem na takovou jízdu moc zvyklá, a snad proto mě tehdy přepadl obrovský strach, že se zabijeme. Hrozně jsem se bála a začala jsem brečet. Táta zastavil a ptal se: „Co ti zase je? Chtěla jsi na pouť, tak jedeme!“ Já na to:

„Já se s tebou bojím, jedeš moc rychle.“ To už na tatínka bylo moc, otočil motorku a jeli jsme domů. Tentokrát ale krokem, lágrovat jedničku.

„Čhavorale, akana tumenge len, hoj bi tumari daj džalas pale andre škola, avka istes sar kerdom me.“

„Kada bi na džalas. Amaro dad bi la na mukhelas.“

„Soske bi la na mukhelas?“

„No, e daj mušinel te bajinel pal o čhavore, te tavel the te pratinel, ta na?! O dad našti avel korkoro khere. The pre soste bi lake avlalas, te hin la čhavore?“ šundol le cikne čhavorendar jekhvareste. Phenav lenge, hoj avka istes has ke amende, the avka dokazindom sredno the palis bari škola, sa mange avri mardom.

„Joj, amaro dad bi kada na domukhelas, jov bi vaš lake avelas andre škola,“ sikhaven mange o čhavore, hoj bi ke lende khere agorisalolas savoro pheras. E bengali romni, savi na šunel le romes, pes andro romane fameliji na lel. Na všadzik pes del te phagerel. The avka kamav te phenel le romane romnenge: mušinen avri te likerel! Sar pes na dena, tumare roma časoha achalona, hoj hin perdal e famelija feder te avel khere romni, savi džanel buteder, na ča te tavel. So hin mek bareder, hoj kada dikhena tumare čhave the čhaja. Džan lenge sar priklados. Kamen le dživipnastar buteder. Kamen so duj! La famelija the o sikhadipen.

MICHAL ŠAMKO

CHLAPI Z PARTY

„Pánové pro dnešek padla. Jede se domů!“ Konečně je pátek odpoledne a přede mnou po deseti dnech na stavbě víkend s rodinou. Ale nejdříve cesta dlouhá dvě stě padesát kilometrů. „Jižní Čechy jsou krásný, chlapi, ale už se těším domů, na žebra a pišota*. So, chavale? So tu, Marian? Tu jekhbuteder, na!“** Marian je nejmladší člen mojí party. Pracuje s námi první měsíc, doma má mladou ženu a krásnou dvouletou Aničku. Co měl dělat doma, bez práce? Makat umí, což tady ukázal, a já nelituju, že jsem si ho vzal k sobě.

„O Marian,“ ozval se Petr, velký dřič, má pravá ruka a švagr, kterému jsme ale neřekli jinak než Gádžo, „ča sidarel pal peskeri romňori. So, Marian? Vičindžal imar la romňake?“

„Hahaha. Av cicho! Tu Gadžo „Marcelko“, haha...“*** nedá se Marian. Mezi chlapy zavládla šprýmařská nálada. Taky jsem se těšil za ženou a dětmi. Nejmladší dcera Andrejka bude mít zítra desáté narozeniny. V duchu si plánuju, jak se po cestě zastavím ve městě a něco hezkého jí koupím.

„Tak chlapi, sbalte náradí. Pavle, Drabeku, předejte správci stroje. Všechno ještě radši zkontrolujte. Ostatní projděte stavbu, zavřete okna, všechno pozamykat!“ dávám poslední pokyny, než se rozjedeme za rodinami. Pavel a Drabek umí jezdit s traktorem a ovládají taky nakladač zvaný bobík, kterým odklízíme stavební suť. Pavel je z nás jediný Čech, ale častokrát větší Cigán než my ostatní. Za ženu má Gábinu, Romku, sestru mé ženy, a romsky umí líp než někteří mladí romští kluci. Josef, zvaný Drabek, je z nás nejstarší. Rozumný člověk a navíc umí svařovat, což je na stavbách z ocelových

* Taštičky z jednoduchého těsta se sladkou nebo slanou, ale bezmasou náplní.

** Co, kluci? Mariane, ty nejvíc, ne?

*** Náš Marian pospíchá za svojí ženuškou, že jo, Mariane? Už jsi ženě volal? — Hahaha, buď radši zticha, ty „Marcelko“...

konstrukcí k nezaplacení. Možná je manuálně šikovný po svém dědovi, který na Slovensku, jak sám říkal, drabekoval, vyráběl a opravoval drátkováním hliněné hrnce.

Už to budou dva roky, co děláme na Táborsku na zakázkách pro velký zemědělský podnik. Bouráme staré kravíny a přestavujeme je podle nových evropských měřítek, aby zvířata nebyla ustájená na jednom místě a mohla se pohybovat na volno. Když jsme tu v roce 2002 začínali, kromě ředitele firmy a stavbyvedoucího s námi nikdo neprohodil ani větu. Romy opovrhovali, než by s námi jedli společně v kantýně, radši nám obědy nechali přinášet na cimru, kde nás ubytovali. Kdysi sloužila zootechnikovi jako sklad. Začátky holt nebyly moc příjemné. Teď už je to jiné. Když viděli, že jsme v šesti lidech schopní za sedmnáct dní zbourat bejkárnu, což by jiným trvalo aspoň šest týdnů, poděkoval nám sám pan ředitel a na důkaz, že to myslí vážně, poslal na účet víc, než musel. A všichni ti, kterým jsme nestáli za půl slova, si nás začali předcházet.

Jednou za námi přišel zootechnik, když viděl, že umíme ovládat úencěčko. Neměl lidi a potřeboval dobytku navozit krmení a vodu. Rádi jsme mu vypomohli. Jindy jsme třeba strhávali dvanáct metrů vysokou střechu nebo jsme ve třiceti metrech nad zemí čistili silo od prachu a pavučin. Kluci chodili po traverzách, dokud jsem vedení firmy nepřesvědčil, že takhle by to nešlo. Pak nám teprve postavili plošiny. Bourání prefabrikátových betonových dílů mě zase stálo úraz zad. Občas to bylo pěkně o hubu.

Všechno máme spakované, ještě se cestou zastavím na firmu vyfakturovat odvedenou práci, abych mohl své zaměstnance vyplatit. Každý má v plánu koupit svým dětem a manželce něco hezkého. „Tak chlapi, pěkně si užíjte volno. A zítra vás všechny čekám u nás doma,“ loučím se se svými pracanty na konci cesty.

„Ale jo, ztráty sociálních jistot, vzestup rasismu a patologických jevů, ale i nové studijní a profesní příležitosti. Myslím, že budu dost originální, když to napíšu z pohledu romské menšiny. Ale to, jak máma nadávala učitelkám, to tam rozhodně dávat nebudu, to by se mi nemuselo vyplatit,“ nasadila neteř legračně starostlivý výraz.

„No to ať tě ani nenapadne někde vyprávět!“ zhrzeně vytřeštila máma oči, což mě, Áju a Fintilu rozesmálo. A máma, když nás viděla, se začala smát taky.

Gejza Demeter

(1947, Ústí nad Labem — 2015, Praha) absolvoval gymnázium a sedm semestrů medicíny, žil v Neratovicích, kde působil jako novinář v týdeníku Spolana, sloužil u policie, pracoval jako dělník. V žurnalistické dráze pokračoval po roce 1991 v časopisu Romano lil, Romano Gendalos, jako reportér deníku Expres. V roce 1992 vydal povídkový triptych O mule maškar amende (Mrtví mezi námi), další povídky publikoval časopisecky a v antologii Čalo vodi / Sytá duše (2007). Soubor jeho deseti romských pohádek vyšel pod názvem Ráj na zemi (2013).

Eva Danišová

(1959, Ústí nad Orlicí) žije v České Třebové, kde pracovala u Českých drah. Vystudovala Evangelickou akademii v Praze, působila jako sociální pracovnice, lektorka. Je překladatelka romštiny (například v časopisu Romano vodi). Povídky publikovala časopisecky v Amaro lav, Romano kurko, později v Romano džaniben, Romano vodi, PLAVu. Vydala pohádky E Čardaška / Čardášová princezna a Pal o duj mačkici / O dvou kočičkách (Otcův duch a jiné pohádky romských autorů, el. Kher, 2012); cyklus povídek Moji milí ve stejnojmenném sborníku romské narativní prózy (el. Kher, 2014) a knižně ve sbírce povídek Všude samá krása (2021); novelu

Mít někoho svého (Slunce zapadá už ráno, 2014); povídku Vánoce 1944 (Romea.cz, 2016); Dětský smích (kol. autorů: O mulo! Povídky o duchách zemřelých, 2019).

Květoslava Podhradská

(1961, Prešov) pracovala v mlékárně, v květinářství, v domě pro seniory, v továrně na mražené výrobky, v obchodě s potravinami. Vystudovala Střední školu prof. Zdeňka v Ostravě. Publikovala povídky E cikni čhori pale Slovensko / Malé děvčátko ze Slovenska (2012); Sametová revoluce z pohledu obyčejné romské ženy (el. Romea.cz, 2019); Niž pes oddžal pre aver svetos / Když smrt přichází (kol. autorů: O mulo! Povídky o duchách zemřelých, 2019); Miri britsko odiseja / Moje britská odysea (Romano džaniben 1/2019); Andale sikhľardi andre aver sikhľardi / Ze školy do školy (Amare ternenge — Romští autoři píší pro mladé, 2020); Akor pro Vichodos / Tenkrát na Východě (Tabook bedekr, 2020); Utíkej, Margitko! (Všude samá krása, 2021). Žije ve Svitávce.

Michal Šamko

(1967, Jičín) vystudoval Střední školu sociálně právní v Kolíně, působil ve zdravotnictví, jako aktivista, politik ROI, předseda občanského sdružení Wakeren — Mluvte, lektor vzdělávacích

programů o romské historii, podnikal ve stavebnictví, kde dnes pracuje. Píše prózu a poezii. Debutoval povídkou Papuskeri paramisi / Dědečkova pohádka (Romano džaniben 4/2000). Vydal prózu Košiben/Prokletí (Romano džaniben 1-2/2002); básně: Amari čhaj / Naše holčička; Andro sados / V sadě; Phurde, balvałori / Foukej, větríčku (Romano džaniben 1-2/2004); pohádku Výstřel (PLAV, měsíčník pro světovou literaturu 6/2008), vzpomínkovou prózu Čirlatuno dživipen / Jak jsme dříve žili (kol. autorů: Moji milí: Sběrka romské narativní prózy, el. Kher, 2014, tiskem ve sbírce Všude samá krása, 2021). Žije ve Staré Pace.

Iveta Kokyová

(1972, Hořice) je prozaička a básnířka žijící v Hradci Králové. Vyučila se strojní mechanikou a tuto profesi několik let vykonávala, později pracovala jako uklízečka, balička, terénní pracovníce, konzultantka neslyšících v organizaci Tichý svět, redaktorka a moderátorka internetové televize Romea TV, koordinátorka v rámci projektu Prevence zdraví SZÚ. Dnes pracuje jako koordinátorka v rámci projektu Inkluzivního vzdělávání v Agentuře pro sociální začleňování. Vystudovala Evangelickou akademii v Praze a dokončuje studia romistiky na Filozofické fakultě Univerzity

Karlovy. Působí jako lektorka romského jazyka a sociokulturních seminářů pro pedagogy a sociální pracovníky. Zapojuje se do motivačních projektů Nové školy, o. p. s., Romano suno a Vaker romanes, věnuje se překladům z/do romštiny. Publikovala v časopisu Romano vodi, A2, Kamarádi, na serveru Romea.cz a stránkách nakladatelství Kher. Pohádky Regína a víly a Čendeš vyšly ve sborníku Otcův duch a jiné pohádky romských autorů (el. Kher, 2012), povídky Imaginární pes a cyklus Dítě ve sbírce narativní prózy Moji milí (el., Kher, 2014). Ve Sborníku současné ženské romské prózy Slunce zapadá už ráno (2014) vyšel povídkový cyklus Rodina je jen jedna / Famelija hin ča jekh.

Stanislava Ondová

(1977, Michalovce) absolventka obchodní akademii v Chomutově, tři roky studovala Mezinárodní vysokou školu podnikatelství a práva v Praze. Pracovala jako asistentka v mateřské školce, v organizaci ROMEA vedla vzdělávací, kulturní a sociální projekty. Dnes pracuje v telekomunikační společnosti. Pro časopis Romano vodi připravuje rozhovory a literárně zpracované autentické příběhy lidí ze severních Čech do rubriky Den na periferii. Ve stejném periodiku jí byly otištěny povídky Letní Romance, Cizinec, Čtyřlístek.

Její hororová povídka Láska až za hrob byla zařazena do společné knihy povídek O mulo! Povídky o duchách zemřelých (Kher, 2019)2019), povídka Vánoční koule vyšla v časopisu Respekt (51—52/2020). Žije v Jirkově.

Rena Horvátová

(1981, Praha) vystudovala Evangelickou akademii v Praze, pracovala jako produkční časopisu Romano vodi, koordinovala PR a byla mluvčí festivalu Khamoro a dalších projektů organizace Slovo 21. Psala články pro Bulletin Slovo, dnes působí v časopisu Romano vodi a jako externí redaktorka a moderátorka rozhlasového pořadu O Roma vakeren. Debutovala povídkou Já si vybral tebe ve sbírce O mulo! Povídky o duchách zemřelých (2019), ve sborníku Amare ternenge — Romští autoři píší pro mladé (2020) vyšla její povídka Hej tu! / Hej Ty!. Žije v Praze.

Patrik Banga

(1982, Praha) vystudoval střední školu se zaměřením na IT, pracoval jako programátor, humanitární pracovník, reportér České televize a romských periodik. Je vedoucí redakce Blog serveru Idnes.cz, působí jako komentátor časopisu Romano vodi, redaktor a moderátor Romea TV, hudebník. Spolupodílel se na scénáři

rozhlasové pohádky o Chytrém, ale prolhaném zloději Bajcůrovi.

V knize pohádek Terezy Boehmové Zajíček Zlobílek vyšla jeho pohádka O chytrém kocourovi (2010). Publikoval povídku Žižkovák ve sbírce Všude samá krása (2021).

Věra Horváthová Duždová

(1982, Louny), absolventka mostecké střední školy se zaměřením na státní správu, studovala v ateliéru Nová média I pražské AVU, absolvovala roční kurz FAMU International a následně stáž na katedře dokumentaristiky. V současnosti studuje soukromou uměleckou školu se zaměřením na filmovou tvorbu. Působí jako vizuální umělkyně, filmařka, aktivistka, kurátorka. Povídka Má sametová (kol. autorů, Moji milí: Sběrka romské narativní prózy, el. Kher, 2014) vyšla v přepracovaném vydání pod názvem Její sametová v knize povídek Všude samá krása (2021); Otiskla povídku Sametovou naději vystřídal strach život a Angel (Romano džaniben 1/2019). Žije v Praze.

Maria Síváková

(1985, Praha) vystudovala obchodní akademii, pracuje jako kariéerní poradkyně a kontaktní pracovníce kladenské pobočky Člověka v tísni, jako asistentka senátorky Adély Šípové, je studentka oboru Sociální politika

a sociální práce na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně. Publikovala povídku Díky, brácho (el. Člověk v tísni, 2021) a To je ten váš kapitalismus ve sbírce povídek dvaceti autorů Všude samá krása (2021). Žije na Kladensku.

Lubomír Čipčala

(1990, Pardubice) absolvent transkulturní komunikace na Univerzitě Hradec Králové, pracoval v restauraci, jako hotelový recepční, asistent prevence kriminality, působí jako sociální pracovník v organizaci Péče o duševní zdraví a podniká v pohostinství. Přispívá články do časopisu Romano vodi. Žije v Ústí nad Orlicí.

Martin Kanaloš

(1997, Sokolov) absolvent Dějin umění na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, student magisterského programu Dějiny moderní evropské kultury Fakultě humanitních studií univerzity Karlovy. Žije v Praze.

EDIČNÍ POZNÁMKA

Ve třinácti povídkách zařazených do sbírky Samet blues popsalo dvanáct romských autorů, jak události přelomových devadesátých let minulého století zasáhly do života jejich blízkých i jich samých a tehdejší romské společnosti vůbec. Někteří toto období propojili se zkušeností s komunistickým režimem i se zážitky z posledních dvaceti let. Více než třicetiletá perspektiva i motivy prostupující celou sbírkou umožňují nahlédnout, jak se v čase proměňovala a na Romy dopadala společenská atmosféra.

Její odraz zde má podobu porevoluční euforie z nabyté svobody a možnosti etnoemancipace přes záhy zakoušenou existenční nejistotu, sociální vyloučení, ohrožení vzestupem rasismu a patologickými jevy až po ztrátu tradičních romských hodnot, které jen těžko odolávaly požadavkům na individualismus a úspěch měřený majetkem. Různorodé autorské hlasy se tu skládají v jednolité chór, dobu amerického černošského blues žalujícího na těžký úděl nerovnoprávné menšiny. Zároveň ale v této výpovědi zaznívá nejen zklamání z promarněných šancí, které demokracie nabídla, ale i naděje — vyhlídka na důstojný a plnohodnotný život, pokud je Romům umožněno vzdělávat se nesegregovaně a získat naplňující profesní uplatnění.

zmíněná autorka je zároveň i mluvčí olašského dialektu) a vycházejí dvojjazyčně — v českém překladu, jež pořídili sami autoři. Překlad zesnulého Gejzy Demetera (1947—2015) zrevidovala s maximální úctou k vydání poslední ruky Karolína Ryvolová. V romské verzi upravil zápis několika sloves podle specifik autorova dialektu (místo sikhavel, mukhel bezpřídechové sikavel, mukel) editor jeho poslední knihy Ráj na zemi (Triáda, 2011) Zbyněk Andrš.

STANISLAVA ONDOVÁ ★ V BUBLINĚ » 4
GEJZA DEMETER ★ ČUKČOVO VELKÉ
NEŠTĚSTÍ » 22 GEJZA DEMETER ★ LE
ČUKČUSKERI BARI BIBACHT » 29 VĚRA
HORVÁTHOVÁ DUŽDOVÁ ★ DEVADESÁTKOU »
36 MICHAL ŠAMKO ★ SVOBODNÉ VOLBY » 44
IVETA KOKYOVÁ ★ CHCI OBOJÍ » 50 IVETA
KOKYOVÁ ★ KAMAV SODUJ » 64 MICHAL
ŠAMKO ★ CHLAPI Z PARTY » 79 EVA
DANIŠOVÁ ★ PÁR DÁRKŮ » 86 EVA
DANIŠOVÁ ★ E KARAČOŇA IMAR NADUR
» 94 PATRIK BANGA ★ LAVUTARA » 103
MARIA SIVÁKOVÁ ★ CLAUDIA, MICHAEL A TI
DRUZÍ » 109 MARTIN KANALOŠ ★ TY JSI
JAKO JÁ » 118 KVĚTOSLAVA PODHRADSKÁ
★ DŮM VE ŠTĚRKOVÉ » 131 LUBOMÍR
ČIPČALA ★ PRAVIDELNÝ PULS » 138 RENA
HORVÁTOVÁ ★ VÝBUCH V NUSLÍCH » 147
O AUTORECH » 173 EDIČNÍ POZNÁMKA » 177